

Antypatie partyjne

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

20 lat
Fundacji **CBOS**
1997–2017

20 lat Fundacji CBOS 1997-2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

CBOS ZREALIZOWAŁ

836
badań

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735
komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600
ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000
respondentów

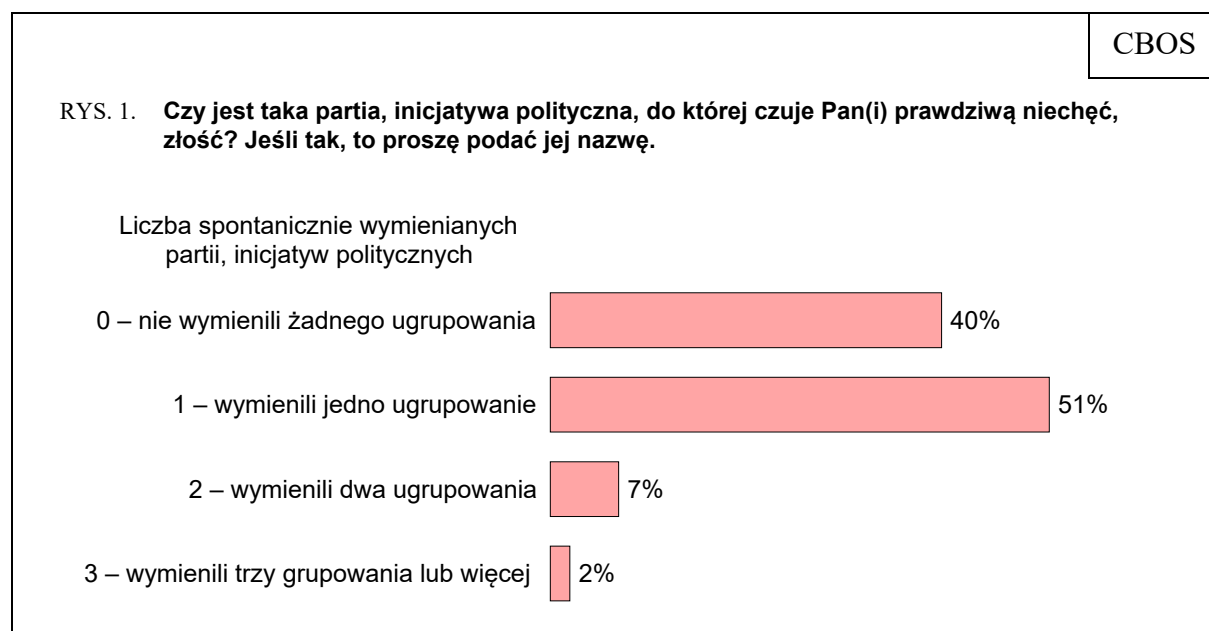

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

Motywacje wyborcze często wiążą się nie tylko z sympatiami partyjnymi, ale także z niechęcią do jakiegoś ugrupowania czy polityka. Decyzje podejmowane przy urnie wyborczej, jak w przypadku wyboru tzw. mniejszego zła, są wypadkową sympatii i antypatii partyjnych. W jednym z ostatnich sondaży¹ interesował nas ten negatywny aspekt decyzji wyborczych. Zapytaliśmy ankietowanych o te inicjatywy polityczne, które wywołują w nich negatywne emocje, do których odnoszą się z największą niechęcią. Badani odpowiadając na pytanie otwarte sami wymieniali partię lub partie, które budzą w nich szczególną niechęć.

Większość uprawnionych do głosowania odczuwa silną niechęć przynajmniej do jednego ugrupowania funkcjonującego na scenie politycznej (60%). Jedna trzecia dorosłych Polaków nie żywi żadnych negatywnych odczuć w stosunku do którejkolwiek z partii lub inicjatyw politycznych (33%). Co czternasty z uprawnionych do głosowania nie potrafił powiedzieć lub unikał odpowiedzi na pytanie, czy jakaś partia lub partie budzą w nim szczególną złość (7%).

Według uzyskanych deklaracji ponad połowa Polaków (51%) nie lubi jednej partii, 7% odnosi się z dużą niechęcią do dwóch ugrupowań, natomiast 2% odczuwa antypatię do co najmniej trzech ugrupowań funkcjonujących na scenie politycznej.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (324) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganą komputerowo (CAPI) w dniach 5–14 maja 2017 roku na liczącej 1034 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Odczuwanie antypatii partyjnych jest związane z aktywnością wyborczą. Wśród osób deklarujących udział w wyborach, gdyby odbywały się one w najbliższym czasie (w maju² było to 67% ogółu ankietowanych), ponad połowa odnosi się z niechęcią do jednego ugrupowania (59%), a jedna dziesiąta nie lubi dwóch lub więcej partii (10%). W sumie negatywne odczucia wobec którejś z partii ma 69% zadeklarowanych wyborców. Tylko niespełna jedna trzecia głosujących (31%) twierdzi, że żadne z ugrupowań funkcjonujących na naszej scenie politycznej nie budzi ich negatywnych odczuć.

Inaczej rozkładają się opinie wśród osób biernych wyborczo – tych, które wahają się, czy uczestniczyć w hipotetycznym głosowaniu (w maju było to 14% ogółu uprawnionych do głosowania), albo z góry zapowiadają, że na wybory nie pójdą (dalsze 19%). Wśród biernych wyborczo ponad połowa nie odczuwa negatywnych emocji wobec żadnego ugrupowania (odpowiednio: 59% i 58%). Jednej partii nie lubi 36% osób wahających się, czy wziąć udział w ewentualnych wyborach oraz 38% nieuczestniczących w nich, antypatię do co najmniej dwóch ugrupowań odczuwa odpowiednio 5% i 4% każdej z grup.

Tabela 1

Liczba partii, inicjatyw politycznych, które badani wymieniali jako budzące niechęć, złość	Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory parlamentarne, to czy wziął(ęła)by Pan(i) w nich udział?		
	Na pewno wziął(ęła)bym w nich udział	Nie wiem, czy wziął(ęła)bym w nich udział	Na pewno nie wziął(ęła)bym w nich udziału
	w procentach		
0 – brak antypatii partyjnych	31	59	58
1 ugrupowanie	59	36	38
2 ugrupowania	8	4	3
3 ugrupowania lub więcej	2	1	1

Według własnych deklaracji 33% ogółu ankietowanych w ogóle nie odczuwa negatywnych emocji wobec którejkolwiek z partii. Brak deklaracji niechęci do ugrupowań politycznych wiąże się nie tyle z przewagą pozytywnego nastawienia do świata w ogóle, a do polityki w szczególności (choć na pewno ma to znaczenie), ile ze słabszą orientacją, mniejszą znajomością partii i niewielkim zainteresowaniem polityką.

² Zob. komunikat CBOS „Preferencje partyjne w maju”, maj 2017 (oprac. K. Pankowski).

Tabela 2

Liczba partii, inicjatyw politycznych, które badani wymieniali jako budzące niechęć, złość	Zainteresowanie polityką		
	duże	średnie	niewielkie i żadne
	w procentach		
0 – brak antypatii partyjnych	10	34	63
1 ugrupowanie	73	58	33
2 ugrupowania	12	7	3
3 ugrupowania lub więcej	5	1	1

Z kolei mniejsze zainteresowanie polityką idzie w parze z niższym wykształceniem oraz zależnymi od poziomu wykształcenia zmiennymi socjodemograficznymi. Stąd też o braku negatywnych nastawień możemy mówić przede wszystkim wśród osób z wykształceniem podstawowym (42%), respondentów o najniższych dochodach *per capita* – do 649 zł (44%) oraz wśród mieszkańców wsi (43%).

Wśród ugrupowań aktywnych na scenie politycznej najczęściej zadeklarowanych przeciwników ma partia rządząca. Prawo i Sprawiedliwość jako ugrupowanie, do którego „czuje się prawdziwą niechęć, złość” spontanicznie wymieniła prawie jedna trzecia ankietowanych (32%). Z nieco mniejszą niechęcią spotyka się najsilniejszy konkurent rządzącej partii – Platforma Obywatelska, która irytuje i złości ponad jedną piątą badanych (22%). Oba ugrupowania zdecydowanie przewodzą w rankingu partyjnych antypatii, pozostałe zaś rzadziej wywołują negatywne emocje.

		CBOS
Czy jest taka partia, inicjatywa polityczna, do której czuje Pan(i) prawdziwą niechęć, złość? Jeśli tak, to proszę podać jej nazwę.		
Prawo i Sprawiedliwość	32%	
Platforma Obywatelska RP	22%	
Nowoczesna Ryszarda Petru	8%	
Kukiz'15	2%	
Sojusz Lewicy Demokratycznej	2%	
Polskie Stronnictwo Ludowe	2%	
Partia Razem	1%	
Wolność (KORWiN)	1%	
Komitet Obrony Demokracji	0,2%	
Ruch Narodowy, Obóz Narodowo-Radykalny, narodowcy – ogólnie	0,4%	
Wszystkie – ogólnie	0,5%	
Nie wiem, trudno powiedzieć	7%	
Nie ma takiej partii, inicjatywy politycznej	33%	

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wymienić więcej niż jedną partię, inicjatywę polityczną

Relatywnie więcej przeciwników ma jeszcze Nowoczesna, której nie lubi 8% respondentów. Po 2% deklaracji niechęci zebrały Sojusz Lewicy Demokratycznej, Polskie Stronnictwo Ludowe i ruch Kukiz'15, natomiast po 1% – Partia Razem oraz Wolność Janusza Korwin-Mikkego.

Prawo i Sprawiedliwość najczęściej wywołuje negatywne emocje wśród osób o lewicowych poglądach politycznych (63% deklaracji niechęci) oraz respondentów nieuczestniczących w praktykach religijnych (57%) lub sporadycznie biorących w nich udział (43%). Częściej niż inni nie lubią tego ugrupowania mieszkańcy miast powyżej 20 tys. ludności, zwłaszcza zaś osoby mieszkające w największych aglomeracjach (52%). Rządząca partia budzi niechęć połowy osób z wyższym wykształceniem (50%) oraz ponad połowy najlepiej sytuowanych, osiągających najwyższe dochody *per capita* – 2000 zł i więcej (51%). W grupach społeczno-zawodowych niechęć do PiS deklarowana jest najczęściej przez kadre kierowniczą i specjalistów z wyższym wykształceniem (49%), pracujących na własny rachunek (43%), pracowników usług (40%) oraz średni personel techniczny (39%).

Z kolei **Platforma Obywatelska** jest traktowana z największą niechęcią przez osoby głęboko religijne – uczestniczące w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (46%), a także przez zadeklarowanych zwolenników prawicy (45%). Częściej niż inni nie lubią tego ugrupowania badani najstarsi, mający co najmniej 65 lat (33%), respondenci z wykształceniem zasadniczym zawodowym (28%), a w grupach społeczno-zawodowych – emeryci (30%) i rolnicy (26%).

Interesujące, że o ile antypatie do PiS nie są zróżnicowane ze względu na płeć (31% deklaracji niechęci wśród mężczyzn i 32% wśród kobiet), o tyle w stosunku do PO niechęć wyraźnie częściej odczuwają mężczyźni (26%) niż kobiety (19%). Podobnie w przypadku **Nowoczesnej** – nieco częściej nie lubią jej mężczyźni (10%) niż kobiety (6%). Partii Ryszarda Petru nie darzą sympatią w zasadzie te same grupy co PO. Relatywnie częściej niż inni swoją antypatię do Nowoczesnej deklarują osoby o prawicowych poglądach politycznych (21%), uczestniczące w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (19%) oraz najstarsze – w wieku 65 lat i więcej (12%).

Z kolei ruch **Kukiz'15** jako inicjatywę polityczną budzącą ich największą niechęć nieco częściej niż inni wymieniali respondenci z wyższym wykształceniem (5%), o wysokich dochodach *per capita* (6%), a w grupach zawodowych – kadra kierownicza i specjaliści (6%) oraz osoby pracujące na własny rachunek (8%).

W elektoratach PiS i PO z największą niechęcią, co zrozumiałe, spotyka się konkurencyjne ugrupowanie. Wśród wyborców PO ponad trzy czwarte zdecydowanie nie lubi PiS (76%). W elektoracie PiS niechęć do głównego rywala nie jest tak jednoznaczna, rozkłada się bowiem na dwa ugrupowania: PO, odrzucające przez 56% zadeklarowanych wyborców rządzącej partii, oraz Nowoczesną – nielubianą przez 22% elektoratu PiS. Zwolennicy Nowoczesnej niemal równie zdecydowanie jak sympatycy PO odrzucają PiS (68%). Najbardziej jednak nie lubią ugrupowania Jarosława Kaczyńskiego wyborcy SLD (81%).

Tabela 3

Ugrupowania, inicjatywy polityczne, które badani wymieniali jako budzące niechęć, złość	Elektoraty głównych ugrupowań politycznych*							Niegłosujący
	PiS	PO	Kukiz'15	Nowoczesna	SLD**	PSL**	Niezdecydowani	
	w procentach							
PiS	-	76	29	68	81	33	24	26
PO	56	-	40	4	2	16	6	13
Nowoczesna	22	0	16	-	0	0	3	3
Kukiz'15	2	4	-	6	0	0	5	1
SLD	4	0	8	4	-	5	0	0
PSL	3	1	8	0	0	-	0	1
Partia Razem	1	0	5	0	0	0	0	0
Wolność	1	4	0	0	0	0	0	0
KOD	1	0	0	0	4	0	0	0
RN, ONR, narodowcy - ogólnie	0	1	0	0	0	5	0	1
Trudno powiedzieć	5	2	1	0	3	11	11	12
Nie ma takiej partii, inicjatywy politycznej	22	21	21	27	17	36	53	47

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

** Wyniki dotyczące tych partii należy interpretować z ostrożnością ze względu na małą liczebność ich zwolenników w próbie

Zwolennicy ruchu Kukiz'15 z największą niechęcią odnoszą się do obu dominujących na scenie politycznej partii, przy czym nieco więcej negatywnych emocji budzi w nich PO (40%) niż PiS (29%). Wyborcy Kukiz'15 wyraźnie nie lubią także Nowoczesnej (16%).

Jak można się domyślać, najwięcej deklaracji braku antypatii partyjnych znajdujemy wśród wyborców niezdecydowanych, którą partię poprzeć w ewentualnych wyborach (53%) oraz respondentów niezamierzających w nich uczestniczyć (47%).

W obecnych polskich realiach tożsamość polityczna wyborców jest w pewnej mierze ukonstytuowana negatywnie, nie tyle przez identyfikację, ile przez odrzucenie. Niechęć, złość, a nawet nienawiść do politycznej konkurencji wydaje się immanentną cechą życia politycznego w Polsce i to nie tylko w wymiarze partyjnej retoryki, ale również w sercach i umysłach wyborców. Jak pokazują nasze badania, tożsamość elektoratów w dużej mierze buduje się poprzez określenie się w opozycji do innych ugrupowań, polityków, opcji politycznych itp., a nie pozytywnie, np. na zasadzie utożsamienia się z programem. W tym sensie niechęć i złość polityczna wydaje się niezbywalnym elementem partyjnych identyfikacji Polaków i w konsekwencji – jak się okazuje – bardziej napędem niż hamulcem aktywności wyborczej.

Polacy nie lubią partii politycznych i mają o nich jak najgorsze zdanie³. Najbardziej nielubianym ugrupowaniem jest PiS. Rządząca partia spotyka się ze szczególną niechęcią wśród osób o poglądach lewicowych, respondentów uważających się za niewierzących i nieuczestniczących w praktykach religijnych, mieszkańców największych miast, badanych z wyższym wykształceniem, o najwyższych dochodach *per capita*. W tych grupach co najmniej połowa deklaruje niechęć do PiS. W elektoratach partyjnych partia Jarosława Kaczyńskiego ma najwięcej przeciwników wśród wyborców SLD, PO i Nowoczesnej.

Z nieco mniejszą siłą odrzucana jest PO. Partia ta spotyka się z największą niechęcią wśród osób bardzo religijnych i uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu, a także zdeklarowanych zwolenników prawicy. Ugrupowania Grzegorza Schetny częściej nie lubią mężczyźni niż kobiety. Częściej niż inni odrzucają je także osoby najstarsze, respondenci z wykształceniem zasadniczym zawodowym, a w grupach społeczno-zawodowych – emeryci i rolnicy. Najwięcej głosów niechęci PO zbiera wśród wyborców PiS oraz, w nieco mniejszym stopniu, ruchu Kukiz'15.

Opracowała
Agnieszka CYBULSKA

---

³ Por. komunikat CBOS „Ogólny stosunek do partii politycznych”, czerwiec 2017 (oprac. A. Cybulska, K. Pankowski).

A N E K S

Tabela 1

		Czy jest taka partia, inicjatywa polityczna, do której czuje Pan(i) prawdziwą niechęć, złość? Jeśli tak, to proszę podać jej nazwę.							Liczba osób
		PiS	PO RP	Nowoczesna Ryszarda Petru	Kukiz'15	SLD	PSL	Wolność	
		%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		32	22	8	2	2	2	1	1023
Płeć	Mężczyźni	31	26	10	3	2	3	1	481
	Kobiety	32	19	6	2	1	1	2	542
Wiek	18-24 lata	23	16	5	2		2	2	80
	25-34	32	21	8	4	2	1	4	201
	35-44	37	20	4	1	1	2	1	189
	45-54	33	16	7	2	3	2	1	156
	55-64	33	21	9	4	2	2	0	186
	65 lat i więcej	30	33	12	1	2	1	1	212
Miejsce zamieszkania	Wieś	19	24	7	1	1	2	1	406
	Miasto do 19 999	30	20	11	2	2	2		135
	20 000 - 99 999	41	21	9	3	1	0	3	215
	100 000 - 499 999	43	22	5	4	3	2	1	171
	500 000 i więcej mieszk.	52	22	10	3	3	3	4	96
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	16	21	5	1	2	2		202
	Zasadnicze zawodowe	25	28	7	2	1	1	0	249
	Średnie	32	24	11	2	2	3	1	315
	Wyższe	50	15	7	5	1	1	4	257
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	49	13	4	6	2	1	5	121
	Średni personel, technicy	39	21	13		3	7		45
	Pracownicy adm.-biurowi	35	18	8	2		1	4	65
	Pracownicy usług	40	16	8	5		3	3	62
	Robotnicy wykwalifikowani	30	24	4	2	3	1		103
	Robotnicy niewykwalifik.	15	23	4					35
	Rolnicy	16	26	10			4	1	56
	Pracujący na własny rach.	43	20	11	8	4	3	1	52
	Bezrobotni	32	19	7	1	2			40
	Emeryci	31	30	11	2	2	1	0	255
	Renciści	24	23	6		2	5	1	76
	Uczniowie i studenci	19	11	6	2			4	43
	Gospodynie domowe i inni	24	22	4		2			70
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	38	12	7	2	2	2	0	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	39	23	3	6	1	2	3	95
	sekt. pryw. poza rolnict.	37	21	8	3	2	2	3	258
	prywatnym gosp. rolnym	14	23	11			7	1	60
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	15	20	5	3	1	2	1	109
	Od 650 zł do 999 zł	28	27	6	1	1		1	138
	Od 1000 zł do 1399 zł	25	24	9	2	1	3	1	208
	Od 1400 zł do 1999 zł	38	25	15	2	3	1	2	148
	2000 zł i więcej	51	23	6	6	3	4	3	209
Ocena własnych war. mater.	Złe	27	21	9	2	5	2	1	86
	Średnie	28	24	8	2	1	2	1	401
	Dobre	36	21	8	3	2	2	2	536
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	9	46	19	2	6	7		56
	Raz w tygodniu	23	28	10	3	2	1	2	436
	1-2 razy w miesiącu	27	17	7	1	2	1	0	168
	Kilka razy w roku	43	15	4	2	1	3	1	223
	W ogóle nie uczestniczy	57	11	2	3		1	2	136
Poglądy polityczne	Lewica	63	10	2	4	0		3	173
	Centrum	43	14	2	4	1	2	1	267
	Prawica	13	45	21	2	4	4	2	319
	Trudno powiedzieć	23	10	2		0	1	0	257

Tabela 1 (cd.)

		Czy jest taka partia, inicjatywa polityczna, do której czuje Pan(i) prawdziwą niechęć, złość? Jeśli tak, to proszę podać jej nazwę.				Liczba osób
		Inne	Wszystkie	Nie ma takiej	Nie wiem	
		%	%	%	%	
Ogółem		1	0	33	7	1023
Płeć	Mężczyźni	2	1	30	5	481
	Kobiety	1	0	36	8	542
Wiek	18-24 lata	2	1	52	7	80
	25-34	1	1	37	6	201
	35-44	1	1	34	6	189
	45-54	2		34	8	156
	55-64	1	1	30	7	186
	65 lat i więcej	1	0	23	7	212
Miejsce zamieszkania	Wieś	0		43	8	406
	Miasto do 19 999	2	2	36	6	135
	20 000 - 99 999	2	1	27	5	215
	100 000 - 499 999	1	0	27	6	171
	500 000 i więcej mieszk.	4		13	9	96
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne		1	42	11	202
	Zasadnicze zawodowe	0		35	8	249
	Średnie	2	1	32	6	315
	Wyższe	2	1	25	4	257
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	5	1	27	5	121
	Średni personel, technicy	5		26	6	45
	Pracownicy adm.-biurowi	1		34	7	65
	Pracownicy usług	1		30	6	62
	Robotnicy wykwalifikowani		1	37	3	103
	Robotnicy niewykwalifik.			52	8	35
	Rolnicy			43	5	56
	Pracujący na własny rach.			26	4	52
	Bezrobotni			35	13	40
	Emeryci	1	0	26	7	255
	Renciści		2	36	8	76
	Uczniowie i studenci	2	1	60	3	43
	Gospodynie domowe i inni			36	15	70
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	2		38	7	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	1	1	29	5	95
	sekt. pryw. poza rolnict.	2	0	30	5	258
	prywatnym gosp. rolnym			42	6	60
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł		1	44	11	109
	Od 650 zł do 999 zł	0		36	6	138
	Od 1000 zł do 1399 zł			37	9	208
	Od 1400 zł do 1999 zł	1	0	26	2	148
	2000 zł i więcej	4		19	2	209
Ocena własnych war. mater.	Złe	2	1	31	15	86
	Średnie	0	0	35	7	401
	Dobre	2	1	32	5	536
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2		29	4	56
	Raz w tygodniu	1	0	32	7	436
	1-2 razy w miesiącu	0		40	10	168
	Kilka razy w roku	2	1	34	5	223
	W ogóle nie uczestniczy	2		27	6	136
Poglądy polityczne	Lewica	1		20	5	173
	Centrum	1	1	38	3	267
	Prawica	2	0	22	3	319
	Trudno powiedzieć	0	0	51	15	257